QORTI ĊIVILI – PRIM'AWLA

ONOR. IMĦALLEF DR. MIRIAM HAYMAN LL.D.

Rikors Ġuramentat Nru.: 401/2020 MH

Illum, 4 ta' Marzu, 2022

Frances Anastasi (I.D. 6361G)

Vs

1) **Segretarju Permanenti fil-Ministeru għas-saħħa**
2) **Tabib Prinċipali tal-Gvern**

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ġuramentat fejn ġie premess u mitlub illi;

Illi hi impjegata bħala 'Charge Nurse' mas-servizz tas-saħħa, u hi ukoll omm ta' tifla bi bżonnijiet speċjali u in oltre bi ħtiġijiet mediċi illi jirrikjedu safar ta' spiss għall-kura medika.

Illi għal dan is-safar is-servizz mediku jkun irid jipprovdi servizz ta' 'nurse' biex takkumpanja lill-pazjenta. Għandu jiġi nnotat, kif jiġi spjegat aktar waqt is-smiegħ, illi fit-30 u aktar drabi li sar dan is-safar,

l-intimati qatt ma bagħtu 'nurse' għallavolja kien hemm il-ħtieġa għal dan.

Illi apparti li hi 'Charge Nurse' ikkwalifikata, l-Rikorrenti hi ovvjament familjari mal-problemi serji ta' saħħa li ġġarrab bintha u tista' - kif ġieli kellha tagħmel - tintervjeni b'mod professjonali u immedjat jekk jinqalgħu episodji waqt il-vjaġġ u mod ieħor,

Illi f'dan ir-rigward talbet illi tingħata l-'allowance' ikkontemplat fil-Ftehim Settorali iffirmat bejn il-Gvern u l-MUMN pero' ġiet irrifjutata - dan l-'allowance' ilu fis-seħħ mill-2010 u għandu jiġi nnutat illi kieku ma vjaġġatx il-Rikorrenti, il-Gvern xorta kien ikollu jħallas 'nurse' għal dan il-għan.

*Illi l-Rikorrenti rreferiet il-każ lill-Ombudsman li wara d-debita nvestigazzjoni, bir-Rapport Nru HS0030 (**Annes Dok A**) ta raġun għal kollox lilha, li reġgħet talbet illi titħallas l-'allowance' dovut, liema talba reġgħet ġiet rifjutata mingħajr raġuni valida.*

*Illi mitlubin jottemporaw ruħhom, l-intimati rrifjutaw (**Dok B u C**) bl-istess eżitu wara Protest Ġudizzjarju (**Dok D u E**)*

Illi għalhekk fil-fehma tar-Rikorrenti l-aġir tal-Intimati jikkostitwixxi amministrazzjoni ħażina b'dan illi hu azzjonabbli skont l-Art. 469A tal-Kap 12, kif ukoll għemil azzjonabbli b'dan illi l-Rikorrenti qegħda tiġi ttratta b'mod hazin minn entita' pubblika bi ksur tal-principji generali tad-dritt, fejn ċittadin għandu dritt jippretendi li jiġi ttrattat b'mod raġjonevoli u ekwu.

Għaldaqstant titlob illi din l-Onor. Qorti joġgħobha illi:

1) *tiddikjara illi l-għemil tal-Intimati kif deskritt hawn fuq hu bi ksur tad-drittijjiet tagħha kif premess*
2) *tillikwida l-ammont kollu dovut lill-Rikorrenti minn meta l-'allowance' de quo ġie fis-seħħ dan b'referenza għad-drabi kollha li fihom l-Rikorrenti akkumpanjat lit-tifla tagħha*
3) *tordna illi l-Intimati iħallsu tali ammont lill-Rikorrenti*
4) *tordna illi tali ħlas ikompli jsir fil-futur.*

Bl-ispejjeż u bl-imgħax skond il-liġi.

Rat ukoll ir-risposta tal-konvenuti intimati;

Jeċċepixxi bir-rispett u bil-ġurament tiegħu Joseph Rapa, Segretarju Permanenti fi ħdan il-Ministeru għas-Saħħa, jiddikjara li jaf personalment:

Illi l-eċċezjonijiet tal-esponent hawn taħt elenkati qegħdin jingħataw mingħajr preġudizzju għal xulxin:

Eċċezzjonijiet Preliminari:

1. *Preliminarjament l-esponenti jeċċepixxu li l-azzjoni proposta hija perenta bil-mogħdija taż-żmien perentorju ta' sitt xhur hekk kif stabbilit f'subinċiż (3) tal-Artikolu 469A tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta. L-ordni in kwistjoni seħħet aktar minn sena ilu u għaldaqstant hija kjarament milquta bid-dekandanza tas-sitt (6) xhur liema perjodu ma huwiex soggett għas-sospenzjoni jew interuzzjoni permezz ta' att gudizzjarju;*

2. *Illi in linea preliminarja wkoll u mingħajr preġudizzju għas-suespost, għalkemm huwa evidenti li l-kawża hija bbażata fuq l-Artikolu 469A tal-Kap. 12, l-esponenti huma tal-umli fehma Ii r-rikorrent għandha tindika ukoll jekk l-ilment tagħha jinkwadrax ruħu taħt is-subinciz (1)(a) u/jew 1(b) tal-artikolu 469A u jirriservaw Ii jressqu eċċezzjonijiet ulterjuri skont il-każ;*

Eċċezzjonjonijiet fil-mertu:

1. *Illi* **dato ma non concesso** *li l-eċċezzjoni preċedenti ma tiġix akkolta, fir-rigward tal-mertu l-esponenti jeċepixxu fl-ewwel lok illi ai termini tal-Artikolu 158 (3) (ċ) tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta, jiġi dikjarat illi l-fatti kif dikjarati mir-rikorrenti qegħdin jiġu kkontestati u jeħtieġ illi jiġu pruvati;*

2. *Illi fil-mertu u mingħajr preġudizzju għas-suespost, it-talbiet tar-rikorrenti huma infondati fil-fatt u fid-dritt*

3. *Illi r-rikorrenti intavolat kawża ai termini tal-Artikolu 469A tal-Kap. 12 billi skont ir-rikorrenti, d-deċiżjoni tal-intimati tikkostitwixxi amministrazzjoni ħażina kif ukoll għaliex skont hi qed tiġi ttratata*

ħazin minn entita' pubblika bi ksur tal-prinċipji ġenerali tad-dritt, fejn ċittadin għandu dritt jippretendi li jiġi ttrattat b'mod raġjonevoli u ekwu. L-esponenti jissottomettu li huma qatt ċaħħdu lir-rikorrenti milli takkumpanja lill-bintha fil-vesti tagħha bħala omm fil-visti mediċi tagħha fl-esteru;

4. *Illi l-proċedura li trid tiġi adoperata hija sempliċi – għandha ssir applikazzjoni lil kumitat kompetenti. Ir-rikorrenti qatt ma ppreżentat applikazzjoni u konsegwentement qatt ma kienet fuq il-lista ta' nursing escorts;*

5. *Illi għaldaqstant, fil-kuntest tal-azzjoni proposta mir-rikorrenti, l-esponenti ma jħossux li l-aġir tagħhom b'xi mod jista' jitqies bħala rraġonevoli jew li jammonta għal xi amministrazzjonni ħażina kif allegat mir-rikorrenti;*

6. *Illi r-rikorrenti mihijiex dovuta l-allowance kontemplat fil-Ftehim Settorjali iffirmat bejn il-Gvern u l-MUMN proprju għaliex hija qatt ma ġiet reġistrata bħala nursing escort;*

7. *Illi f'kull każ ukoll fil-mertu, t-talbiet tar-rikorrenti huma nfondata fil-fatt u fil-liġi u għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż. Il-fatti kif dikjarati mill-attriċi huma kkontestati kif ser jirriżulta aħjar fil-kors tas-smiegħ tal-kawża;*

8. *Illi għar-raġunijiet suesposti u kif ħa jiġi trattat fil-mori ta din il-kawza, l-esponenti ċertament idderiġew ruħhom b'mod korrett meta ħadu id-deċizjoni mertu ta' din il-kawza;*

9. *Illi in vista tas-suespost, l-esponenti qieghdin umilment jitolbu lil dina l-Onorabbli Qorti sabiex tichad it-talbiet tal-attur bl-ispejjez kontra tieghu.*

10. *Salv eccezzjonijiet ulterjuri skond il-kaz;*

Rat l-atti kollha tal-kawża.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet.

Rat illi il-kawża tħalliet biex illum tingħata sentenza preliminari fuq l-ewwel eċċezzjoni mressqa.

Ikkonsidrat;

Illi l-ewwel eċċezzjoni li ressqu l-konvenuti hija waħda preliminari, perentorja għal ġudizzju u se tiġi tratta f'din is-sentenza tal-lum.

"1 Preliminarjament l-esponenti jeċċepixxu li l-azzjoni proposta hija perenta bil-mogħdija taż-żmien perentorju ta' sitt xhur hekk kif stabbilit fis-subinċiż (3) tal-Artikolu 469A tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta. L-ordni in kwistjoni seħħet aktar minn sena ilu u għaldaqstant hija kjarament milquta bid-dekadenza tas-sitt (6) xhur liema perjodu ma huwiex soggett għas-sospensjoni jew interuzzjoni permess ta' att ġudizzjarju."

Da parti tagħha l-attriċi straħet fuq id-dokumenti li hi esebit mar-rikors ġuramentat biex tirribatti din il-linja difenzjonali.

Dokument A [1] li huwa r-rapport tal-Ombudsman (mingħajr annessi) favur it-talba attriċi datata **18 ta' Marzu, 2019.**

Dokument B[2] komunikazzjoni mir-rappresentanti legali ta' l-attriċi li Ministeru tas-Saħħa datata **30 ta' Settembru, 2019 b'referenza għad-deċiżjoni tal-Ombudsman.**

Dokument C [3] kommunikazzjoni responsiva għal dik preċedenti mibgħuta minn Joseph Rapa, Segretarju Permanenti fil-Ministeru tas-Saħħa, rifjut ieħor għat talba tagħha, datata **12 ta' Novembru, 2019**.

Dokument D[4] Protest Ġudizzjarju mibgħut mill-attriċi lil konvenuti intimati **mhux datat.**

---

[1] Folio 3
[2] Folio 18
[3] Folio 19
[4] Folio 20

Dokument E[5] Kontro Protest responsiv mill konvenuti ukoll **mhux datat.**

Da parti tal-konvenuti bħala prova in sostenn tad-difiża minnhom imressqa telgħu bħala xhud lil **Anthony Gatt[6] bħala** rappresentant tal-Ministeru tas-Saħħa. Dana presenta kopja ta' ittra mibgħuta mill-Uffiċċju tad-Deputat Prim' Ministru, Ministeru tas-Saħħa, lill-attriċi, **datata 2 ta' Frar, 2019**. Din ġiet esebita bħala Dok RG. Sentjament din l-ittra, **li ma ġietx esbita mill-attriċi,** *inter alia* tgħid;

"Please note that the Committee Members unanimously agreed that ethically your request is unaccepatable.

The Committee Members are not denying you the right to accomapny your daughter, you can do so as a mother but not as an official escort. This decision is based on medical ethics hence the decision that patients cannot be escorted by relatives holds.".

Ikkonsidrat;

Illi l-artikolu hawn invokat jaqra illi:

469A. "*(1) Ħlief hekk kif provdut mod ieħor bil-liġi, il-qrati tal-ġustizzja ta' kompetenza ċivili għandhom ġurisdizzjoni biex jistħarrġu l-validità ta' xi għemil amministrattiv jew li jiddikjarawdak l-għemil null, invalidu jew mingħajr effett fil-każijiet li ġejjin biss:*

(a) meta l-għemil amministrattiv jikser il-Kostituzzjoni;

(b) meta l-għemil amministrattiv ikun ultra vires għal xi raġuni minn dawn li ġejjin: (i) meta dak l-għemil jitwettaq minn awtorità pubblika li ma tkunx awtorizzata sabiex twettqu; jew (ii) meta l-awtorità pubblika tkun naqset milli tosserva l-prinċipji tal-ġustizzja naturali jew ħtiġiet proċedurali mandatorji fit-twettiq tal-għemil amministrattiv jew fid-deliberazzjonijiet ta' qabel dwar dak l-għemil; jew (iii) meta l-għemil amministrattiv jikkostitwixxi abbuż tas-setgħa tal-awtorità pubblika billi dan isir għal għanijiet mhux xierqa jew jissejjes fuq konsiderazzjonijiet mhux rilevanti;(iv) meta l-għemil amministrattiv ikun imur mod ieħor kontra l-liġi.

[5] Folio 22
[6] Folio 334A

(2) F'dan l-artikolu -"għemil amministrattiv" tfisser il-ħruġ ta' kull ordni, liċenza, permess, warrant, deċiżjoni jew ir-rifjut għal talba ta' xi persuna li jsir minn awtorità pubblika, iżda ma tinkludix xi ħaġa li ssir bl-għan ta' organizzazzjoni jew amministrazzjoni interna fl-istess awtorità: Iżda, ħlief f'dawk il-każijiet fejn il-liġi tistabbilixxi perijodu li fih awtorità pubblika tinħtieġ tagħti deċiżjoni, meta ssir talba bil-miktub minn persuna li tiġi notifikata lill-awtorità u din l-awtorità tibqa' ma tagħtix deċiżjoni dwar dik it-talba, dak in-nuqqas għandu, wara xahrejn minn dik in-notifika, jikkostitwixxi rifjut għall-finijiet ta' din it-tifsira;"awtorità pubblika" tfisser il-Gvern ta' Malta, magħdudin il-Ministeri u dipartimenti tiegħu, awtoritajiet lokali u kull korp magħqud kostitwit permezz ta' liġi u tinkludi Bordijiet li jkollhom awtorità bil-liġi li joħorġu warrants għall-eżerċizzju ta' xi sengħa jew professjoni.

(3) Kawża biex twaqqa' għemil amministrattiv taħt is-subartikolu (1)(b) għandha ssir fi żmien sitt xhur minn meta min ikollu interess isir jaf jew setgħa' jsir jaf, skont liema jiġi l-ewwel, b'dak l-għemil amministrattiv".

Fl-ewwel lok mhux ikkontesat illi dan li qed jiġi hawn mistħarreġ huwa għemil amministrattiv li jaqa' sew fil-parametri ta' dak li tgħid il-liġi fis-sub inċiż hawn ċitat.

Punt li huwa ta' dibattitu u li jolqot l-eżitu ta' l-eċċezzjoni in eżami huwa minn meta huwa kkonsidrat li beda jidekorri l-perjodu dekadenzjali opperattiv.

Ovvjament l-eċċipjenti jsostnu lir-rifjut ġie u kien kristallizat mill-ittra Dok RG li ġġib id-data ta' 2 ta' Frar, 2019.

Da parti tagħha l-attriċi rikorrenti tilqa' għal din l-eċċezzjoni billi tgħid fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha li hi pproċediet entro t-terminu dekadenzjali kif kellha r-rifjut wara d-deċiżjoni tal-Ombudsman - allura hija hawnhekk bilfors qegħda tagħmel referenza għal l-ittra li ntbagħtitilha fit-12 ta' Novembru, 2019[7] mis-Sur Rapa wara l-imsemmija deċiżjoni tal-Ombudsman, ittra li kienet tirribatti d-deċiżjoni imsemmija u żżomm ferm in-negazzjoni ta' l-*allowances* mitluba.

Għandu jiġi nutat ukoll illi lanqas ma ġie ndikat lil Qorti d-data tal-protest fl-ipotesi lir-rikorrenti kienet qed tistrieħ fuq dan bħala d-data li setgħet tinfluenza d-dekors tat-terminu dekadenzjali. Għaliex fil-verita' l-kawża ġiet presentata

[7] Dok C ibid.

anke oltre s-sitt xhur mit-tieni rifjut tat 12 ta' Novembru, 2019. Din l-azzjoni ġiet intavoltata fid-9 ta' Ġunju, 2020.

Jingħad bla tlaqliq illi l-ġurisprudenza nostrali, lanqas kieku r-rikorrenti kienet n terminu wara t-tieni rifjut wara d-deċiżjoni tal-Ombudsman, turi li hi għandha tort fir-raġunament minnha adottat.

Fid-deċizjoni li fuqha tant straħet ir-rikorrenti attriċi **Logotenent Kurunell Andrew Mallia v. Kap Kmandant, Forzi Armati ta' Malta u Ministru ghall-Intern u Sigurtà Nazzjonali**[8] nsibu illi l-Qorti qalet dan dwar minn meta għandu jiġi kkunsidrat ir-rifjut li minnu jibda jgħodd iż-żmien dekadenzjali: *"Iżda l-istess eżerċizzju amministrattiv ta' promozzjonijiet ġie kkonfermat fir-rigward tal-ilment tal-attur, permezz tal-ittra tal-10 ta' Settembru, 2015, u mhux qabel, peress li sa dak l-istadju l-proċess kien għadu taħt l-iskrutinju intern tal-Kap tal-Istat li taħtha jaqgħu l-Forzi Armati. Għalhekk din il-Qorti, bħal ta' qabilha, hija tal-fehma* ***li l-proċess ta' għemil amministrattiv intemm maċ-ċaħda tal-ilment tal-attur*** *appellat u mhux kif isostnu l-konvenuti appellanti mal-ħatra tal-promozzjonijiet tal-ufficjali in kontestazzjoni.* ***Din ic-cahda ċertament kienet tikkostitwixxi deċiżjoni fil-parametri ta' għemil amministrattiv kif kontemplat taħt l-Artikolu 469A(2) tal-Kap 12."***

La darba l-kawża saret fi żmien sitt xhur mid-data tal-imsemmija ittra ta' Settembru 2015, li amministrattivament għalqet il-kapitolu tal-ilment tal-attur appellat, l-azzjoni attriċi mhix perenta, iżda saret fil-waqt."

...

"Fil-verita din il-Qorti ssib dan l-aggravju ripetittiv għall-aħħar ta' dak li ngħad taħt l-ewwel aggravju. Hi taqbel li t-terminu impost mill-Artikolu 469A(3) tal-Kap. 12 huwa wieħed ta' dekadenza (ara f'dan is-sens is-sentenza ta' din il-Qorti, tal-31 ta' Mejju, 2002, fil-kawża fl-ismijiet ***Roberto Zamboni noe. v. Id-Direttur tal-Kuntratti et.****). Għalhekk taqbel mal-prinċipji esposti fil-ġurisprudenza ċitata mill-konvenuti appellanti, fis-sens ukoll li dan il-perjodu ma jistax jiġi interrot jew sospiż, (ara f'dan is-sens is-sentenzi tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tal-25 ta' Settembru, 2003, fil-kawża fl-ismijiet* ***o-p Serie Limited Awtorita' dwar it-Trasport Pubbliku*** *u dik tat-23 ta' Novembru, 2011, fil-kawża fl-ismijiet* ***Abdel Hamid Alyassin v. Il-Kummissarju tal-Pulizija et****). Jibqa' l-fatt pero`, li kull każ irid jiġi eżaminat fiċ-ċirkostanzi tal-fatti li jsawwruh. F'dan il-każ, jiġi*

---

[8] 30 ta' Jannar 2018 Rikors numru 187/16 MCH Qorti tal-Appell

ribadit li għalkemm huwa l-eżerċizzju adoperat fil-promozzjoni tal-istess uffiċjali li qiegħed jiġi mistħarreġ, fil-każ tal-attur appellat, dan l-eżerċizzju ***ġie meqjus bħala wieħed finali hekk kif l-ilment tiegħu ġie miċħud****, skont il-provvedimenti tal-liġi in kwistjoni. Kwindi jsegwi li din il-Qorti ma taqbilx li l-perjodu perentorju ta' sitt xhur skatta b'effett mill-għoti tal-promozzjonijiet, peress li hija d-deċiżjoni finali li ċaħdet l-ilment tal-attur appellat, li minnha skatta l-perjodu perentorju ta' sitt xhur." (tipa grassa emfasi ta' din il-Qorti).*

Mela huwa imperativ għal dan l-eżerċizzju li jiġi stabbilit il-mument lir-rikorrenti ngħatat r-rifjut naxxenti minn proċess amministrattiv, li minnu kellu jibqa' jopera t-terminu tal-artikolu 469A(3) sakemm dan l-istħarriġ hu marbut ma dak elenkat fl-artikolu 469A(1)(b).

Għal Qorti dan huwa ċar kristallin, anzi tqies li għalhekk ir-rikorrenti komodament ommettiet li tesebixxi l-ittra li ġiet presentata mill-Ministeru tas-Saħħa bħala Dok RG. Mhux in kontestazzjoni li din kienet tikkostitwixxi rifjut minn dik l-Awtorita' li fil-fatt kellha l-porter li tiddetermina tali vertenza. Ma kienx u ma hux l-uffiċċju tal-Ombudsman li fuqu tistrieħ din il-konsiderazzjoni. Il-funzjoni tiegħu hija diversa u ma torbotx dak deċiż mill-Ministeru ċitat.

Id-deċiżjoni aħħarija ittieħedet fid-data tat-2 ta' Frar, 2019. Huwa vera li kien hemm okkazzjonijiet oħra **sussegwenti** fejn il-konvenuti intimati urew il-posizzjoni tagħhom fir-rigward u dana wara d-deċiżjoni tal-Ombudsman ukoll fil-kontro protest, kif jidher mid-dokumenti esebiti mar-rikors ġuramentat, imma dan ma jannullax jew jġib fix-xejn l-ewwel rifjut jew ittawwal iż-żmien minn meta r-rikorrenti kellha tressaq l-ilment tagħha ai terminu tal-artikolu 496A(1)(b) tal-Kap 12.

Fid-deċizjoni fl-ismijiet **Dennis Tanti Vs Ministru għall-Iżvilupp Soċjali u Maurice Zarb Adami f'ismu personali u bħala segretarju permanenti għall-Ministru għall-Iżvilupp u Tabib Prinċipali tal-Gvern**[9] ingħad li;

"Fi kwalunkwe każ il-Qorti jidrilha li l-Artikolu 469A(3) huwa ċar meta jgħid li l-perjodu ta' sitt xhur jibda jiddekorri mid-data meta l-attur ***isir jaf jew setgħa' jsir jaf bl-ordni amministrattiva li jkun qed jilmenta minnha****. Dan l-Artikolu ma*

[9] 27 ta' Gunju, 2003 Citazzjoni Numru. 2519/1996/1

jsemmi xejn dwar il-mod li fih l-attur għandu jsir jaf. Kieku l-leġislatur kellu intenzjoni li dan il-perijodu ta' sitt xhur jibda jiddekorri biss minn meta l-persuna li tiġi milquta b'ordni amministrattiva tiġi nfurmata b'mod uffiċjali u bil-miktub ċertament li dan kien jiġi ndikat fl-Artikolu in eżami. Il-liġi ssemmi biss li dan il-perjodu ta' dekadenza jibda jgħodd minn meta l-attur isir jaf jew seta' jsir jaf u xejn aktar." *(tipa grassa enfasi ta' din il-Qorti).*

Fil-kawża fl-ismijiet **Joseph u Maria Carmela konjugi Spiteri v. Direttur Ġenerali tad-Dipartiment tas-Saħħa Pubblika li b'digriet tal-Qorti tal-31 ta' Jannar 2007, il-Qorti laqgħet it-talba u tordna li l-kliem "Direttur Ġenerali tad-Dipartiment tas-Saħħa Pubblika" jiġi sostitwit bil-kliem "Tabib Prinċipali tal-Gvern", Onorevoli Ministru responsabbli għas-Saħħa, Onorevoli Ministru responsabbli għall-Kompetittività, Onorevoli Prim Ministru u l-Avukat Ġenerali**[10] il-Qorti tal-Appell qalet fir-rigward.

"In kwantu għall-perjodu ta' sitt xhur stipulat taħt l-Artikolu 469A(3), jiġi mtenni li dan il-perjodu huwa wieħed ta' dekadenza u mhux ta' sempliċi preskrizzjoni. Dan jinsab spjegat sew kemm fis-sentenza ta' din il-Qorti, tal-31 ta' Mejju, 2002, fil-kawża fl-ismijiet ***Roberto Zamboni noe. v. Id-Direttur tal-Kuntratti et****, kif ukoll f'dik aktar riċenti tal-24 ta' Novembru,2017, fil-kawża fl-ismijiet* ***Ragonesi & Company Limited pro. et. noe. v. Koporazzjoni Enemalta et*** *fejn ingħad ukoll:*

"Dan ifisser li tali terminu ma jiġix interrott jew sospiż bħalma jiġri fil-każ ta' terminu ta' preskrizzjoni. Għalhekk atti ġudizzjarji li normalment jitqiesu tajbin biex jinterrompu perjodu preskrittiv, jew il-fatt li tkun għaddejja korrispondenza jew li ssir diskussjoni bejn il-partijiet wara li jkun sar l-għemil amministrattiv, ma jservi xejn biex jinterrompi l-perjodu ta' sitt xhur imsemmija fil-liġi. (Ara f'dan is-sens is-sentenzi tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tal-25 ta' Settembru, 2003, fil-kawża fl-ismijiet Co-Op Services Limited v. L-Awtorita' dwar it-Trasport Pubbliku u dik tat-23 ta' Novembru, 2011, fil-kawża fl-ismijiet Abdel Hamid Alyassin v. Il-Kummissarju tal-Pulizija et)".

…

Imiss li jigi trattat il-punt minn meta beda għaddej il-perjodu ta' dekadenza ta' sitt xhur. L-Artikolu 469A(3) tal-Kap. 12 jipprovdi illi kawża sabiex twaqqa'

[10] 26 ta' Jannar, 2018; rikors 933/06

għemil amministrattiv taħt is-subartikolu (1)(b) tal-istess artikolu, għandha ssir fi żmien sitt xhur minn meta min ikollu interess isir jaf jew seta' jsir jaf, skont liema jiġi l-ewwel, b'dak l-għemil amministrattiv. "

Għalhekk ikkonsidrat it-tgħalim ċitat hija l-fehma soda ta' din il-Qorti lli kienet x'kienet il-konklużjoni li wassal għalija l-istess Ombudsman din id-deċiżjoni ma mpattatx fuq it-terminu ta' dekadenza li beda jidekorri biss minn meta sar l-ewwel rifjut amministrattiv. Bl'ebda mod jew tiġbid ma jista' jingħad lit-tieni ittra mibgħuta mill-Ministeru in reazzjoni għal din id-deċiżjoni kienet xi deċiżjoni ġdida amministrattiva jew li kienet dik li ddetterminat r-rifjut li fuqu kellha tirreaġixxi r-rikorrenti. Fil-fatt wieħed jista' jargumenta li kieku r-rikorrenti ma kellhiex l-ewwel rifjut amministrattiv, ma kienx jkollha għalfejn tirrikorri għand l-Ombudsman.

Kif jispjega l-Pacifici Mazzoni, *"Instituzioni di Diritto Civile Italiano", Libro II, Parte 2,* f'paġna 37 *et seq, "La prescrizione colpisce indirettamente il diritto e direttamente l'azione;* ***la decadenza colpisce senz'altro il diritto che e' assogettato ad un termine e reso di breve durata****"*.

Għandu jiġi apprezzat li terminu ta' dekadenza huwa wieħed ta' natura pubblika u huwa ukoll marbut maċ-ċertezza li trid il-liġi biex azzjoni titmexxa fiż-żmien aħħari tagħha u ma titħallix inċerta in arja, bla konklużjoni u ebda determinazzjoni biex wieħed japprezza u jifhem l-impatt ta' terminu dekjadenzjali il-Qorti se terġa' tagħmel referenza għal każistika nostrali fir-rigward b'dak li ntqal fid-deċiżjoni fl-ismijiet **Grezzju Azzopardi vs Public Broadcasting Services Limited**[11] fejn ingħad dan:

"Il-liġi trid illi kwalunkwe ksur għandu jiġi stronkat mill-ewwel, jiġi investigat u f'eżitu pożittiv jingħata rimedju. Pero' huwa fl-interess ta' l-istess impjegat illi jieħu dak il-passi neċessarji entro termine, entro limiti stabbiliti mill-liġi illi dan jista' jiġi attwat. Fin-nuqqas ta' azzjoni jew fl-ommissjoni ta' azzjoni da parti ta' l-appellant ma tistax tiġi sanata anzi jingħad ukoll illi m'hijiex sanabbli f' dan is-sens. Issir referenza għal sentenza Vinċenti ta' dan it-Tribunal fil-kas ta' Rampa Union vs Malta International Airport plc."

[11] Appell Ċivili Nru. 21/2007 28 ta' Jannar, 2008

Tal-istess fehma kienet l-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-segwenti deċiżjonijiet: **C. Fenech Clarke Tyres Limited (C – 29471) vs Awtorita' ta' Malta Dwar L-Ambjent u L-Ippjannar**[12]:

"Illi l-eċċezzjoni preliminari mertu ta' din is-sentenza hija waħda perentorja tal-ġudizzju u tista' għalhekk titqajjem f'kull waqt tal-kawża. Hija tgħid li kawża biex twaqqa' għemil amministrattiv taħt il-paragrafu (b) tas-subartikolu (1) tal-imsemmi artikolu għandha ssir fi żmien sitt xhur minn meta min ikollu interess isir jaf jew segħta' sar jaf, skond liema jiġi lewwel, b'dak l-għemil amministattiv;

Illi llum il-ġurnata huwa stabilit li ż-żmien ta' sitt xhur imsemmi fl-artikolu 469A(3) tal-Kap 12 huwa wieħed ta' dekadenza[13]*. Dan ifisser li tali terminu ma jiġix interrott jew sospiż bħalma jiġri fil-każ ta' terminu ta' preskrizzjoni. Fi kliem ieħor, l-atti ġudizzjarji li normalment jitqiesu bħala tajbin biex jinterrompu ż-żmien preskrittiv, jew il-fatt li jkunu għaddejin diskussjonijiet bejn il-partijiet wara li jkun sar l-għemil amministrattiv ma jservu xejn biex iżommu l-mogħdija tas-sitt xhur li ssemmi l-liġi;*

Illi l-liġi ma ssemmi xejn dwar il-mod li bih parti mġarrba minn għemil amministrattiv issir taf b'dak l-għemil li jkun. Il-liġi ma tgħidx li ż-żmien jibda għaddej minn meta l-parti interessata tirċievi tagħrif formali jew uffiċjali miktub dwar id-deċiżjoni[14]*: tgħid biss li ż-żmien ta' sitt xhur jibda jgħaddi minn dakinhar li l-parti ssir taf jew messha ssir taf b'dak l-għemil, liema data tiġi l-ewwel;*

Illi l-Qorti tqis li wieħed imissu jagħraf bejn każ fejn persuna tkun mgħarrfa b'deċiżjoni finali meħuda mit-tmexxija pubblika dwar xi talba tagħha u każ fejn dik il-persuna, għalkemm mgħarrfa b'deċiżjoni bħal dik, titlob lill-Awtorita' li tkun li terġa' taħsibha jew tirrikunsidraha. F'każ bħal dan, il-Qorti tqies li d-deċiżjoni meħuda tkun waħda tabilħaqq aħħarija u dak li jkun għandu jieħu r-rimedju tal-istħarriġ minnufih u mhux joqgħod kull tant żmien jitlob ir-reviżjoni bil-għan li jibqa' jgħid li l-proċess għadu miftuħ. Wieħed għandu jżomm quddiem għajnejh li l-artikolu 469A innifsu (fis-sub-inċiż (2)

[12] Rikors Ġuramentat 609/11JRM 18 TA' Mejju, 2017

.5.2002 fil-kawża fl-ismijiet ***Zamboni et noe vs Direttur tal-Kuntratti et*** (Kollez. Vol : **LXXXVI.ii.313**)

[14] Ara P.A. GV **27.6.2003** fil-kawża fl-ismijiet ***Dennis Tanti vs Ministru għall-Iżvilupp Soċjali et***

tiegħu) jagħmilha ċara li, f'każ ta' nuqqas ta' tweġiba min-naħa tal-amministrazzjoni pubblika għal xi talba, ż-żmien jitqies li jibda għaddej b'seħħ minn xahrejn (jew żmien ieħor espressament mitlub minn xi liġi) minn meta ssir it-talba min-naħa taċ-ċittadin. Dan biex juri kemm il-liġi nnifisha, f'azzjoni bħal din, tfittex li ż-żminijiet għat-teħid tar-rimedju għad-deċiżjoni ma jibqgħux jiġġebbdu b'mod artifiċjali;" *(enfasi tal-Qorti.)*

Fid-deċiżjoni **Sylvana TANTI vs Noel TANTI, Antoine Tanti, u Direttur Ġenerali Dipartiment tal-Kummerċ**[15] il-Qorti qalet:

"Illi għal dak li jirrigwarda l-eċċezzjoni taħt eżami jibda biex jingħad li, għal dak li jirrigwarda azzjoni ta' stħarriġ ġudizzjarju, il-liġi hija ċara ħafna li tgħid li ż-żmien imsemmi fl-artikolu 469A(3) tal-Kap 12 jgħodd biss għal meta kawża ta' stħarriġ ġudizzjarju issir biex twaqqa' għemil amministrattiv taħt xi waħda mill-kawżali maħsuba fl-artikolu 469A(1)(b). Dak iż-żmien ma jgħoddx meta l-kawża tkun mibnija fuq l-artikolu 469A(1)(a). Fil-każ tal-lum, azzjoni attriċi taqa' taħt id-dispożizzjonijiet tas-sub-artikolu (1)(b), u b'żieda ma' dan, li din l-azzjoni tressqet għaliex ittieħdet deċiżjoni amministrattiva li minnha l-attriċi tħossha aggravata;

Illi l-imħarrkin qegħdin jgħidu li l-attriċi kienet ilha taf bid-deċiżjoni li ttieħdet u bil-fatt li l-liċenza tal-kummerċ kienet iddawret fuq isem l-imħarrek Antoine Tanti sa mill-2007, jiġifieri meta għamlet it-tiftix u sabet li dan kien sar fl-ewwel xhur ta' dik is-sena. Kull dubju dwar dak l-għarfien jgħib meta wieħed iqies dak li jingħad fil-protest ġudizzjarju tagħha tas-7 ta' Marzu 2007 u l-ittra li ntbagħtitilha f'Jannar tal-2008 mid-Dipartiment li qaltilha ċar u tond li d-Dipartiment ma kienx f'qagħda li jilqa' t-talba tagħha biex ireġġa' lura t-trasferiment tal-liċenza. Minn dan joħroġ li kemm fil-każ tal-għarfien li l-liċenza kienet iddawret u kif ukoll mill-ittra li sar ir-rifjut tat-talba tagħha, iż-żmien biex l-attriċi tara x'passi messha ħadet kontra l-amministrazzjoni pubblika kien beda għaddej. Huwa minnu li f'Ġunju tal-2008, l-attriċi bagħtet ittra uffiċjali wkoll, imma dan ma jibdel xejn minn dak li kien seħħ qabel;

[15] Ċitaż Nru. 819/2008JRM 9 ta' Ottubru, 2014

Illi dan qiegħed jingħad għaliex huwa llum il-ġurnata stabilit, li ż-żmien ta' sitt xhur imsemmi fl-artikolu 469A(3) tal-Kap 12 huwa wieħed ta' dekadenza[16]*. Dan ifisser li tali terminu ma jiġix interrott jew sospiż bħalma jiġri fil-każ ta' terminu ta' preskrizzjoni. Fi kliem ieħor, l-atti ġudizzjarji li normalment jitqiesu bħala tajbin biex jinterrompu ż-żmien preskrittiv, jew il-fatt li jkunu għaddejjin diskussjonijiet bejn il-partijiet wara li jkun sar l-għemil amministrattiv ma jservu xejn biex iżommu l-mogħdija tas-sitt xhur li ssemmi l-liġi. Għalhekk l-ittra uffiċjali li l-attriċi bagħtet fid-19 ta' Ġunju, 2008, ma setgħetx tħassar l-att ġudizzjarju (il-protest) li kienet bagħtet aktar minn sena qabel; "*

Magħmula dawn il konstatzzjonijiet il-Qorti tqies li mid-diċittura tad-dokument "C" esebit mill-istess attriċi huwa ċar li dan ma kienx l-ewwel rifjut li kienet rinfaċċata bih. Dan fil-fatt kien it-tieni rifjut (almenu) wara li ġiet kommunikata jew saret referenza għad-deċiżjoni tal-Ombudsman. Fl-istess dokument C naqraw illi: *"The Deparment of Health* ***reiterates*** *that staff members cannot be entitled to allowances paid to clinical escorts …."* ukoll *"In view of the above the Ministry for Health* ***reiterates*** *the position previously explained to the Commissioner for Health, that his recommendation in this case cannot be implemented."* Ġia jidher ċar minn hawn lir-rikorrenti kienet ben konsapevoli ta' l-ewwel rifjut amministrattiv u għalhekk **irrikorrit għal tentattivi oħra** biex tvarja dik l-ewwel deċiżjoni. Il-fatt jibqa' li l-attriċi hija *fuori terminu* mill-ewwel rifjut lilha mibgħut kif jidher mid-dokument RG li jindirizza b'mod inekwivoku t-talba tagħha li takkompanja li bintha bħala *"Official Nurse Escort"* bid-dritt ta' allowances marbuta ma l-istess.

Illi konsegwentement in kwantu l-azzjoni mressqa hija proposta taħt l-Artikolu 469A(1)(b), għax kif sew tgħid it-tieni eċċezzjoni mhux dikjarat taħt liema artikoli tal-liġi ġiet proposta l-istess azzjoni, din hija perenta bil-mogħdija taż-żmien stabbilit fl-Artikolu 469A(3) tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta u għalhekk qegħda tintlaqa' l-ewwel eċċezzjoni fir-rigward.

---

[16] Ara fost l-oħrajn, P.A. RCP **2.2.2000** fil-kawża fl-ismijiet ***Gerard Żammit vs Awtorita' tal-Ippjanar et*** (mhix pubblikata) ; P.A. RCP **5.4.2001** (in parte) fil-kawża fl-ismijiet ***David Crisp vs Korporazzjoni Telemalta*** (mhix pubblikata) ; u App. Ċiv. **31.5.2002** fil-kawża fl-ismijiet ***Zamboni et noe vs Direttur tal-Kuntratti et*** (Kollez. Vol : **LXXXVI.ii.313**)

Tordna ukoll li l-attriċi b'mod immedjat jew seduta stante mal-qari ta' din id-deċiżjoni jew b'nota fi żmien ħames t'ijiem mill-istess illi tindirizza t-tieni eċċezzjoni.

Bl-ispejjeż ta' din l-istanza għar-rikorrenti.

Onor. Dr. Miriam Hayman LL.D.
Imħallef

Victor Deguara
Dep. Reġ.